

Освіта, людський розвиток, зайнятість, ринок праці, міграція: регіональний зріз

перспектив самореалізації, що є дуже важливим фактором для молодого населення. Також в синтезі міграція забезпечує молодь кар'єрою, освітою, підвищенням рівня життя і безліччю інших позитивних наслідків.

У перспективі Україні вже зараз необхідно розробити ефективний механізм утримання працездатного населення, стратегію розвитку кваліфікованої праці і стимулювати мігрантів повертатися додому.

Власна імплікація отриманих результатів дослідження. Таким чином, успішна високоефективна економіка країни безпосередньо залежить від розробленого і своєчасно введеного в дію механізму утримання працездатного населення, підвищення якості вищої освіти, створення раціонального діалогу з обговоренням альтернативних підходів до проблеми.

Список літературних джерел:

1. Державна служба статистики України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
2. Данилишин Б. Трудовая миграция – проблемы и перспективы [Электронный ресурс] / Б. Данилишин. – 2018. – Режим доступа: <https://nv.ua/opinion/ukraintsy-uezzhajut-iz-strany-pochemu-eto-khorosho-dlja-ukrainy-2466587.html>.
3. Пак Н. А. Міграційна політика Європейського Союзу: проблеми і перспективи / Н. А. Пак. // ВІСНИК ХНУ імені В. Н. Каразіна. – 2017. – С. 54–57.
4. Плюсы и минусы трудовой миграции: уроки соседей [Электронный ресурс] – Режим доступа: <https://delo.ua/economyandpoliticsinukraine/pljusy-i-minusy-trudovoj-migracii-uroki-sosedej-340907/>

Дроздовська Л.О., асистент,
аспірант кафедри менеджменту

Жук О.П., к.е.н., доцент
Львівський національний університет
імені І. Франка

ОСОБЛИВОСТІ ІНСТИТУЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

Анотація. Для побудови спроможної освітньої мережі закладів вищої освіти, необхідно зважати не лише на запити національної економіки, але й на критерії територіального розподілу праці, що впливатиме на збалансований розвиток як регіону так і країни.

Ключові слова: вища освіта, заклади вищої освіти, інституційне забезпечення вищої освіти, регіональний розвиток, регіональний поділ праці, валовий регіональний продукт у розрахунку на одну особу.

Освіта, людський розвиток, зайнятість, ринок праці, міграція: регіональний зріз

Метою дослідження є аналіз сучасного стану інституційного забезпечення вищої освіти на регіональному рівні, а також розробка рекомендацій щодо вдосконалення структурно-функціонального взаємозв'язку інституцій, які взаємодіють, кооперуються, взаємно доповнюють один одного та навіть конкурують між собою задля формування глобального простору вищої освіти та є інструментом впливу на збалансований розвиток регіону.

Реалізація мети передбачає дослідження особливостей інституційного забезпечення вищої освіти України та формулювання рекомендацій щодо визначення оптимального співвідношення основних елементів її інституційної структури, пропорційності та якісного наповнення цих елементів, їх взаємозв'язків та взаємодії із урахуванням регіональних особливостей.

Ієрархічна концепція дослідження, передбачає використання **методів наукового пізнання**, зокрема: логіко-аналітичних – для вивчення та узагальнення методологічних основ територіальної організації вищої освіти; класифікаційно-аналітичного методу – для оцінки факторів формування та розвитку інституційного забезпечення вищої освіти та розміщення ринку послуг вищої освіти; економіко-статистичні методи – для розрахунку та аналізу інституційного забезпечення вищої освіти; метод групування – для обґрунтування секторизації вищої освіти за регіональною ознакою.

Вихідні дані, які використовуються в процесі виконання дослідження, містяться в науковій та навчально-методичній літературі, законодавчих та нормативно-правових актах України, що регламентують сферу вищої освіти та діяльність закладів вищої освіти, а також у статистичних та аналітичних матеріалах за регіонами України.

Вся сфера освіти є певною інституційною структурою, що складається з низки державних і недержавних інститутів, які забезпечують наявність правових, організаційних і економічних умов, необхідних для провадження і розвитку освітньої діяльності, а також, за допомогою яких реалізуються освітні та наукові потреби і завдання суспільства.

Систему інституційного забезпечення вищої освіти України формують:

1. Основні інститути вищої освіти, структура яких побудована відповідно до систем освіти розвинених країн світу, що визначені ЮНЕСКО, ООН та іншими міжнародними організаціями. Типологія закладів вищої освіти регламентована ст. 28 Закону України «Про вищу освіту» [1]. До них відносяться коледжі на рівні закладів вищої освіти I-II рівнів акредитації та університети, академії, інститути – на рівні закладів вищої освіти III-IV рівнів акредитації. Закладам освіти можуть надавати певні статуси, зокрема, як для університету, так і для академії та інституту – статус національного та виключно для університету – статус дослідницького. Крім того, університет може бути профільним або багатопрофільним закладом, а академії та інститути виключно профільними (технологічний, технічний, педагогічний,

Освіта, людський розвиток, зайнятість, ринок праці, міграція: регіональний зріз

богословський, медичний, економічний, юридичний, фармацевтичний, аграрний, мистецький, культурологічний тощо) та мати різну форму власності.

2. Інститути-регулятори, які здійснюють адміністрування, регулювання, прогнозування, планування, а також облікову, організаційну, координаційну та контролюючу діяльність у сфері освіти. Зазвичай, це центральні та регіональні органи виконавчої влади, проте, сюди ж можна віднести такий орган законодавчої влади як Верховна рада України, яка через прийняття законів, також регулює освітню діяльність. Кабінет Міністрів України, спрямовує та координує діяльність центрального органу виконавчої влади у сфері освіти і науки – Міністерство освіти і науки України. При Міністерстві освіти та науки функціонує Вища атестаційна комісія, яка здійснює атестацію наукових і науково-педагогічних кадрів. Центральним органом виконавчої влади із забезпечення якості освіти є Державна служба якості освіти, яка має свої територіальні представництва, а у вищій освіті функціонує постійно діючий колегіальний орган у сфері забезпечення якості вищої освіти, що здійснює незалежний контроль – Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти. Крім того сюди можемо віднести державні органи, яким підпорядковані заклади освіти, секторальні державні органи, до сфери управління яких належать заклади освіти, а також органи місцевого самоврядування на трьох рівнях адміністративно-територіального устрою держави. У цьому блоці варто згадати і про наукові установи Національної академії наук України та національні галузеві академії наук, які здійснюють інтеграцію наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності із закладами вищої освіти.

3. Інституційні партнери. Це можуть бути неурядові організації, зокрема, секторальні об'єднання організацій роботодавців, органи громадського самоврядування, професійні спілки, громадські організації. В останні роки при центральних органах виконавчої влади створюються громадські ради, комісії тощо. Однак реальний вплив громадськості на управління освітою ще незначний.

4. Окремо можна розглянути інститути-органи спеціальної компетенції, які здійснюють управління з питань, які мають загальний характер для всіх чи багатьох секторів національної економіки.

Інституційна система вищої освіти має на меті об'єднати та стабілізувати співпадаючі інтереси різних учасників освітнього процесу. Тому, розгляд питання інституційного забезпечення має базуватись на визначенні оптимального співвідношення основних елементів інституційної структури та їх пропорційності, взаємозв'язків та взаємодії. І це стосується не лише кількісного, але й змістовного наповнення її елементів.

У розрізі регіонів особливої уваги потребує така складова інституційного забезпечення, як основні інститути вищої освіти. На сьогодні державне регулювання ринку освітніх послуг спрямоване на скорочення кількості закладів вищої освіти. А це, само по собі, заперечує виконання одного з завдань, що прописане в Національній

Освіта, людський розвиток, зайнятість, ринок праці, міграція: регіональний зріз

доповіді «Цілі сталого розвитку: Україна», яке має на меті підвищити якість вищої освіти та забезпечити її тісний зв'язок із наукою, сприяти формуванню в країні міст освіти та науки, які, як прописано в доповіді, до 2030 року повинні подвоїтись [2].

Таким чином, перед регіональними та муніципальними органами управління постає завдання не просто зберегти мережу закладів вищої освіти регіону, а здійснити її якісне перетворення, що ускладнюється сьогоденними тенденціями.

По суті, більшість підлітків орієнтуються на невеликий список найпопулярніших, традиційних професій, не задумуючись про те, чи будуть вони затребувані в майбутньому на ринку праці в регіоні, де вони безпосередньо проживають або планують проживати. Всім добре відомо, що попит формує пропозицію. Те саме відбувається й у вищій освіті. Але ми не впораємося з проблемою дисбалансу на ринку праці глобально, якщо не займемось вирішенням питання першочергово на регіональному рівні. В даному випадку, слід вибудовувати таку систему вищої освіти з відповідним її змістовним наповненням, щоб перш за все задовільнити в перспективі регіональні ринки праці.

Основною ідеєю при формуванні архітектури інституційного забезпечення вищої освіти регіону повинно бути не скорочення закладів вищої освіти, а її інтеграція в систему «заклад вищої освіти – регіон - виробництво». Особливо це актуально в умовах прискорення темпів оновлення знань. Сьогодні вже немає такого, що отримавши вищу освіту, можеш вважати себе висококваліфікованим фахівцем, адже засвоєна інформація просто знецінюється з часом. Якщо не поновлювати свої знання, то людина не просто стоїть на місці, а навіть, якщо можна так сказати, опускається все нижче і нижче, залишаючись позаду, а ефективність здобутої освіти знижується.

Дослідження рівня безробіття в Україні говорить про його повільне зростання в період 2016-2017 рр. Вже у 2018 році відбулось підвищення зайнятості населення і ці тенденції збереглися в перших трьох кварталах 2019 року [3]. Але основне, на що ми б хотіли звернути увагу є те, що в розрізі регіонів на рівень безробіття також має вплив наявна мережа вищих навчальних закладів, тобто доступність до вищої освіти та поновлення знань.

Якщо не брати до уваги тимчасово окуповану територію Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та лідерів по безробіттю Донецьку та Луганську область, які є зоною проведення антитерористичної операції, чим обумовлена низька зайнятість населення на даній території, то такі області як Кіровоградська, Волинська, Рівненська, Чернігівська область є не лише аутсайдерами в 2016-2019 р.р. по працевлаштуванню населення, але й по кількості закладів вищої освіти, що не перевищує 10 одиниць в окремо взятому регіоні.

Найнижчий рівень безробіття у 2016-2019 рр. має Харківська, Київська, Львівська Одеська та Дніпропетровська області, які мають надпотужну мережу

Освіта, людський розвиток, зайнятість, ринок праці, міграція: регіональний зріз

закладів, яка, відповідно, перевищує 30, а інколи і 80 одиниць в кожному окремо взятому регіоні. За винятком Одеської області, де налічується 23 навчальні установи вищої освіти [3]. Окрім того, ці області стабільно входять у десятку регіонів з кращими показниками валового регіонального продукту в розрахунку на одну особу.

Зрозуміло, що реформи щодо збільшення мережі закладів освіти в тому чи іншому регіоні є досить затратними та не завжди на часі, проте на даному етапі постає питання чи є можливості щось покращити та зробити більше з теперішнім рівнем інституційного забезпечення вищої освіти? Акцент у даному випадку має бути на збереженні мережі закладів освіти, але із зобов'язанням оновлення змісту освітнього процесу з урахуванням професійної спрямованості регіону функціонування. Тобто їх діяльність повинна бути направлена на розроблення інноваційного продукту і взаємопов'язана із найближчими виробництвами.

Це все передбачає отримання таких результатів:

- збереження і водночас раціональне та ефективне застосування наявного інституційного ресурсу вищої освіти регіону;
- раціоналізація інфраструктури вищої освіти в регіоні (зменшення навантаження на житлово-комунальний сектор та скорочення витрат на фінансування пільгового перевезення студентів);
- гнучка стратегія розвитку освіти (розуміння спільних інтересів та вирішення існуючих у даний час проблем завдяки діалогу з роботодавцем);
- зменшення глобальних, регіональних та локальних розривів між освітою та реальним ринком праці;
- створення системи доступної неперервної освіти, яка своєю чергою дозволить покращити якість підготовки наявних фахівців у регіоні;
- зростання продуктивності праці та рівня зайнятості населення, зростання валового регіонального продукту в розрахунку на одну особу.

Подальші дослідження, на нашу думку, повинні стосуватись питань налагодження ефективної взаємодії ключових стейкхолдерів вищої освіти регіону.

Список літературних джерел:

1. Закон України «Про вищу освіту». №1556-VII. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
2. Національна доповідь «Цілі сталого розвитку: Україна». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.un.org.ua/ua/tsili-rozvytkutysiacholittia>
3. Офіційний сайт Державної служби статистики України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>